

Απόφαση 405 / 2018 (Α1, ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ)

Αριθμός 405/2018

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Α1' Πολιτικό Τμήμα

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές: Βασίλειο Πέππα, Προεδρεύοντα Αρεοπαγίτη (κωλυομένου του Αντιπροέδρου του Αρείου Πάγου Γεράσιμου Φουρλάνου), Γεώργιο Λέκκα, Αθανάσιο Καγκάνη, Ιωάννη Μπαλιτσάρη και Θωμά Γκατζογιάννη, Αρεοπαγίτες.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕ δημόσια στο ακροατήριό του, στις 8 Μαΐου 2017, με την παρουσία και του Γραμματέα Γεωργίου Φιστούρη για να δικάσει την υπόθεση μεταξύ:

Της αναιρεσείουσας: Ε. Π. του Α., κατοίκου ..., η οποία εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της Θεόδωρο Σχοινά και κατέθεσε προτάσεις.

Των αναιρεσιβλήτων: 1) Ε. συζύγου Γ. Π., το γένος Π., 2) Δ. Π. του Γ., κατοίκων ..., οι οποίες εκπροσωπήθηκαν από τον πληρεξούσιο δικηγόρο τους Νικόλαο Τσούτσουρα και κατέθεσαν προτάσεις.

Η ένδικη διαφορά άρχισε με την από 12/10/2012 αγωγή της ήδη αναιρεσείουσας και την από 7/2/2013 αγωγή της πρώτης των ήδη αναιρεσιβλήτων, που κατατέθηκαν στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών και συνεκδικάστηκαν. Εκδόθηκαν οι αποφάσεις: 5394/2013 οριστική του ίδιου Δικαστηρίου και 1265/2016 του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών. Την αναίρεση της τελευταίας απόφασης ζητεί η αναιρεσείουσα με την από 18/7/2016 αίτησή της και τους από 20/3/2017 πρόσθετους λόγους αυτής.

Κατά τη συζήτηση της αίτησης αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν, όπως σημειώνεται πιο πάνω. Ο πληρεξούσιος της αναιρεσείουσας ζήτησε την παραδοχή της αιτήσεως, ο πληρεξούσιος των αναιρεσιβλήτων την απόρριψή της και καθένας την καταδίκη του αντίδικου μέρους στη δικαστική δαπάνη.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Φέρονται προς συζήτηση ενώπιον αυτού του Δικαστηρίου, η από 18-7-2016 αίτηση αναίρεσης κατά της 1265/2016 απόφασης του Εφετείου Αθηνών και οι, με το από 20-3-2017 αυτοτελές δικόγραφο ασκηθέντες, πρόσθετοι λόγοι αυτής (άρθρο 569 παρ. 2 ΚΠολΔ), που πρέπει να συνεκδικαστούν, λόγω της μεταξύ τους συνάφειας (αρθρ. 246 ΚΠολΔ). Η

αίτηση αναίρεσης, και οι πρόσθετοι αυτής λόγοι, ασκήθηκαν νομότυπα και εμπρόθεσμα (άρθρα 552, 553, 556, 558, 564, 566 παρ. 1 ΚΠολΔ), είναι συνεπώς παραδεκτοί (άρθρ. 577 παρ. 1 ΚΠολΔ) και πρέπει να ερευνηθούν περαιτέρω (άρθρο 577 παρ. 3 ΚΠολΔ).- Η διαδικαστική πορεία της υποθέσεως, κατά το ενδιαφέρον την παρούσα αναιρετική διαδικασία μέρος, έχει, κατ' επιτρεπτή, κατά το άρθρο 561 παρ. 2 ΚΠολΔ, εκτίμηση των διαδικαστικών εγγράφων, ως εξής: Με την ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών από 12-10-2012 αγωγή της κατά των αναιρεσιβλήτων και του, μη όντος εν προκειμένω διαδίκου, Α. Ν. του Ν., η αναιρεσείουσα ζήτησε, για τους αναφερόμενους στην αγωγή της αυτή λόγους, να αναγνωρισθεί η ακυρότητα της από 6-5-1995 ιδιόγραφης διαθήκης της Α. χας Α. Π., μητέρας αυτής και της πρώτης των εναγομένων και μάμμης των λοιπών αυτών, με την οποίαν η διαθέτης αυτή εγκαθιστούσε κληρονόμο της την πρώτη των αναιρεσιβλήτων. Ζήτησε επίσης, να αναγνωρισθεί το κληρονομικό της δικαίωμα στο 1/2 εξ αδιαιρέτου επί της κληρομιαίας περιουσίας, έναντι των εναγομένων και ήδη αναιρεσιβλήτων και επίσης έναντι του εναγομένου και μη όντος εν προκειμένω διαδίκου Α. Ν. του Ν. και να υποχρεωθούν οι εναγόμενες και ήδη αναιρεσίβλητες, ως κατακρατούσες τα κληρομιαία ακίνητα ως κληρονόμοι, να της τα αποδώσουν. Περαιτέρω, με την, ενώπιον του αυτού ως άνω δικαστηρίου, από 7-2-2013 αγωγή της η πρώτη αναιρεσίβλητη ζήτησε, για τους αναφερόμενους σ' αυτήν (αγωγή) λόγους, να αναγνωρισθεί η εγκυρότητα της ανωτέρω διαθήκης, να αναγνωρισθεί επίσης το κληρονομικό της δικαίωμα επί των καταλιπομένων σε αυτήν με την διαθήκη κληρομιαίων ακινήτων και να υποχρεωθεί η αντίδικός τους και ήδη αναιρεσείουσα, να της αποδώσει την νομή κληρονομιαίου ακινήτου, που κατακρατεί ως κληρονόμος. Επί των αγωγών αυτών, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών, αφού τις συνεκδίκασε κατά την τακτική διαδικασία, εξέδωσε, απούσης της εναγομένης και ήδη δεύτερης αναιρεσίβλητης Δ. Π. του Γ., πλην όμως, λόγω της, κατά τις οικείες (εσφαλμένες, παραδοχές της πρωτοδικού αποφάσεως, τη αληθώς πρόκειται περί απλής ομοδικίας ΟΛΑΠ 902/1982, ΑΠ 547/2017) συνδέουσας αυτήν με τους λοιπούς εναγομένους αναγκαστικής ομοδικίας, αντιπροσωπευμένης από τους λοιπούς αναγκαίους ομοδίκους της και αντιμωλία των λοιπών διαδίκων, την 5394/2013 οριστική απόφασή του, με την οποίαν απέρριψε την από 7-2-2013 αγωγή της πρώτης αναιρεσίβλητης, επίσης δε απέρριψε την από 12-10-2012 αγωγή της αναιρεσείουσας, ως προς τον τρίτο εναγόμενο Α. Ν. του Ν., λόγω αποποιήσεως υπ' αυτού της κληρονομίας, ενώ δέχθηκε αυτήν κατ' ουσίαν, ως προς τις λοιπές εναγόμενες και ήδη αναιρεσίβλητες, αναγνωρίζοντας το κληρονομικό δικαίωμα της ενάγουσας επί του 1/2 εξ αδιαιρέτου επί των επιδίκων κληρομιαίων ακινήτων και υποχρεώνοντας αυτές (εναγόμενες) να τα αποδώσουν κατά το ποσοστό αυτό στην ενάγουσα. Κατά της πρωτόδικης αυτής αποφάσεως οι ήδη αναιρεσίβλητες άσκησαν την από 25-7-2014 έφεση, επί της οποίας το Εφετείο Αθηνών εξέδωσε, κατά την τακτική διαδικασία, ερήμην του εκ των εφεσιβλήτων Α. Ν. του Ν. και αντιμωλία των λοιπών διαδίκων, την αναιρεσιβαλλομένη 1265/2016 απόφασή του, με την οποία απέρριψε, ως απαράδεκτη, την έφεση, κατά το μέρος που στρεφόταν κατά του ανωτέρω εφεσιβλήτου Α. Ν. του Ν., ως στρεφομένη κατά πρωτοδικώς συνεναγομένου ομοδίκου των εκκαλουσών και ήδη αναιρεσιβλήτων, στη συνέχεια δέχθηκε κατ' ουσίαν την έφεση, εξαφάνισε την εκκαλουμένη απόφαση και, αφού κράτησε και δίκασε κατ' ουσίαν την υπόθεση, απέρριψε, ως ουσιαστικά αβάσιμη, την από 12-10-2012 αγωγή της αναιρεσείουσας, δέχθηκε κατ' ουσίαν την από 7-2-2013 αγωγή της πρώτης αναιρεσίβλητης, αναγνώρισε την εγκυρότητα της ανωτέρω διαθήκης, υπό το αναφερόμενο στην απόφαση αυτή περιεχόμενο της,

αναγνώρισε επίσης το κληρονομικό δικαίωμα της ενάγουσας και ήδη πρώτης των αναιρεσιβλήτων (Ε. συζ. Γ. Π.) στα επίδικα κληρομαία ακίνητα και υποχρέωσε την εναγομένη και ήδη αναιρεσεύουσα, να αποδώσει στην αντίδικό της αυτή την νομή του περιγραφόμενου στην απόφαση ακινήτου.

Κατά τη διάταξη του άρθρου 1721 παρ. 1 εδ. α ΑΚ, η ιδιόγραφη διαθήκη γράφεται ολόκληρη με το χέρι του διαθέτη, χρονολογείται και υπογράφεται από αυτόν. Από τη διάταξη αυτή και το συνδυασμό της με τη διάταξη του άρθρου 1718 του ίδιου Κώδικα, με την οποία ορίζεται ότι διαθήκη, για τη σύνταξη της οποίας δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις των άρθρων 1719 έως 1757 είναι άκυρη, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά, προκύπτει ότι αν λείπει το στοιχείο αυτό της ιδιόγραφης διαθήκης, δηλαδή της γραφής της εξ ολοκλήρου με το χέρι του διαθέτη, τότε η διαθήκη αυτή είναι άκυρη. Επομένως, αν στη διαθήκη περιληφθεί φράση ή και απλή λέξη γραμμένη με χέρι τρίτου προσώπου και όχι του διαθέτη, όπως επίσης αν διαγραφεί λέξη ή φράση του κειμένου της διαθήκης από χέρι άλλου, εκτός από αυτό του διαθέτη, η διαθήκη είναι άκυρη στο σύνολό της, υπό δύο όρους, α) ότι αυτό που γράφτηκε με το ξένο χέρι, είτε κατά την κατάρτιση της διαθήκης είτε μετά, έγινε με τη γνώση και τη συναίνεση του διαθέτη, η δε παρεμβολή του ξένου χεριού, χωρίς τη γνώση τούτου, δε μπορεί να βλάψει το υπόλοιπο περιεχόμενο της διαθήκης, β) ότι αυτό που γράφτηκε με το ξένο χέρι αποτελεί μέρος του κειμένου της διαθήκης, διαφορετικά δεν βλάπτεται το λοιπό περιεχόμενο αυτής (ΑΠ 1336/2009). Η υπογραφή, όπως υποδηλώνει και η λέξη, τίθεται με ποινή ακυρότητας στο τέλος της διαθήκης, γιατί πρέπει να καλύπτει με το κύρος της όλο το περιεχόμενο της διαθήκης και να σημαίνει το πέρας αυτής. Η υπογραφή, που τίθεται στην αρχή ή στο μέσο του περιεχόμενου της διαθήκης, δεν είναι σύμφωνη με τους όρους του νόμου και έχει ως συνέπεια να είναι άκυρη ολόκληρη η διαθήκη. Εάν όμως η διαθήκη είναι πολυσέλιδη αρκεί η υπογραφή του τελευταίου φύλου, εφόσον βέβαια το κείμενο είναι ενιαίο. Δεν είναι δε αναγκαίο η υπογραφή του διαθέτη να απέχει ένα στίχο από την τελευταία λέξη του κειμένου της διαθήκης του, αφού ενότητα και αλληλουχία της υπογραφής του διαθέτη προς το περιεχόμενο της διαθήκης μπορεί να υπάρχει ακόμη και αν το ενδιάμεσο διάστημα είναι πολύ μεγαλύτερο, με συνέπεια εκ τούτου να μη δημιουργείται ακυρότητα. Επίσης δεν βλάπτει αν η υπογραφή προηγείται απλώς της χρονολογίας, αφού στον πρακτικό βίο η θέση αυτών εναλλάσσεται, αρκεί και πάλι η υπογραφή να τελεί σε τέτοια εξωτερική αλληλουχία προς την χρονολογία ώστε να καλύπτει και αυτήν με το κύρος της. Εξ άλλου, ιδρύεται ο από τη διάταξη του άρθρου 559 αριθ. 1α ΚΠολΔ, προβλεπόμενος λόγος αναιρέσης, αν παραβιάσθηκε κανόνας δικαίου, όταν, για την εφαρμογή κανόνα ουσιαστικού δικαίου, το δικαστήριο απαίτησε περισσότερα στοιχεία ή αρκέσθηκε σε λιγότερα στοιχεία από εκείνα που απαιτεί ο νόμος, καθώς και αν το δικαστήριο προσέδωσε στον εφαρμοστέο κανόνα έννοια διαφορετική από την αληθινή. Στην περίπτωση που το δικαστήριο έκρινε κατ' ουσία την υπόθεση, η παραβίαση κανόνα ουσιαστικού δικαίου κρίνεται ενόψει των πραγματικών περιστατικών που ανελέγκτως δέχτηκε ότι αποδείχθηκαν το δικαστήριο της ουσίας και της υπαγωγής αυτών στο νόμο, ιδρύεται δε ο λόγος αυτός όταν το δικαστήριο εφάρμοσε το νόμο, παρότι τα πραγματικά περιστατικά που δέχτηκε ότι αποδείχθηκαν δεν ήταν αρκετά για την εφαρμογή του ή δεν εφάρμοσε το νόμο, παρότι τα πραγματικά περιστατικά που δέχτηκε αρκούσαν για την εφαρμογή του, καθώς και όταν προέβη σε εσφαλμένη υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών σε διάταξη στο πραγματικό της οποίας αυτά δεν υπάγονται. Τέλος, κατά την

έννοια της διάταξης του άρθρου 559 αριθ.19 ΚΠολΔ, η απόφαση δεν έχει νόμιμη βάση, όταν στο αιτιολογικό, που συνιστά την ελάχιστη πρόταση του δικανικού συλλογισμού, δεν αναφέρονται καθόλου ή αναφέρονται ανεπαρκώς ή αντιφατικώς τα πραγματικά περιστατικά στο οποία το δικαστήριο της ουσίας στήριξε την κρίση του επί ζητήματος με ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης και έτσι δεν μπορεί να ελεγχθεί, αν στη συγκεκριμένη περίπτωση συνέτρεχαν οι όροι του κανόνα ουσιαστικού δικαίου που εφαρμόστηκε ή δεν συνέτρεχαν οι όροι εκείνου που δεν εφαρμόστηκε. Αντιθέτως, η απόφαση δεν στερείται νόμιμης βάσης, όταν οι ανωτέρω ελλείψεις αφορούν την εκτίμηση των αποδείξεων και ειδικότερα αναφέρονται στην ανάλυση, στάθμιση και αξιολόγηση του πορίσματος που εξάγεται από αυτές, αρκεί το πόρισμα να εκτίθεται με σαφήνεια.

Στην προκείμενη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφασή του, το Εφετείο δέχθηκε, κατά την ανέλεγκτη αναιρετικώς περί των πραγμάτων κρίση του, τα εξής, αναφορικά με την εγκυρότητα της πιο κάτω αναφερόμενης ιδιόγραφης διαθήκης: ".....Στις 8-9-2010, απεβίωσε στο ... η Α. σύζυγος Α. Π., το γένος Α. Λ., κάτοικος εν ζωή ..., καταλείποντας την από 6-5-1995 ιδιόγραφη διαθήκη της, η οποία δεν έχει γραφεί εξ ολοκλήρου από το χέρι της διαθέτιδος, αλλά μόνο το πρώτο μέρος αυτής, ενώ το υπόλοιπο έχει γραφεί από το σύζυγο της διαθέτιδος Α. Π., σε χρόνο πολύ μεταγενέστερο και πάντως το ενωρίτερο την άνοιξη του έτους 2007. Συγκεκριμένα, το κείμενο που έχει γραφεί από το χέρι της διαθέτιδος είναι το εξής: "Σήμερα στις 6 Μαΐου του 1995 εγώ η Α. Λ. κάνω τη διαθήκη μου και αφήνω την περιουσία μου στην κορη μου Ε.. 1 το σπητη στη ... στο ... οροφο. 2 της ελαις λαφόκαμπο, 3 στο μαλέση το χωραφη με τις ελιες 4 το χωράφη τηνν δομβρνα, 5 11 στρεματα στο ... 6 το σπητη στο χοριό μαυροματη 7 το σπητη στη" Το ανωτέρω κείμενο της διαθήκης έχει γραφεί σε λευκή κόλλα χάρτου με διαγράμμιση των στίχων [υπάρχει και δεύτερο φύλλο όπου υπάρχει η υπογραφή μόνο της διαθέτιδος] και καταλαμβάνει το ήμισυ περίπου της εμπρόσθιας σελίδας του πρώτου φύλλου ενώ το υπόλοιπο ήμισυ της ίδιας σελίδας δεν έχει συμπληρωθεί από την διαθέτιδα, όπως κατωτέρω αναφέρεται, η δε οπίσθια όψη του πρώτου φύλλου έχει αφεθεί κενή και στην εμπρόσθια όψη [σελίδα] του δεύτερου λευκού φύλλου χάρτου και αφού έχει αφεθεί κενό περίπου το 1/5 του επάνω μέρους της σελίδας έχει τεθεί η υπογραφή της διαθέτιδος "Α. Π.. Το υπόλοιπο κείμενο που ακολουθεί στη διαθήκη έχει παρεμβληθεί μεταξύ του τέλους του κειμένου που έγραψε η διαθέτης [το τέλος είναι "... κατά τα ανωτέρω] και της υπογραφής αυτής στην εμπρόσθια όψη του δεύτερου φύλλου της διαθήκης, και ειδικότερα καταλαμβάνει το δεύτερο μισό της εμπρόσθιας σελίδας του πρώτου φύλλου της διαθήκης που είχε αφήσει κενό η διαθέτιδα, ακολουθεί κενή η οπίσθια σελίδα του πρώτου φύλλου και το κείμενο ολοκληρώνεται με πέντε στίχους στο επάνω μέρος της εμπρόσθιας όψης του δεύτερου φύλλου της διαθήκης. Ειδικότερα, το υπόλοιπο κείμενο που ακολουθεί στη διαθήκη και έχει γραφεί από το χέρι του συζύγου της διαθέτιδος, ο οποίος μάλιστα έχει θέσει και την υπογραφή του, έχει ως εξής: "το αφήνω στην εκγωνί μου Δ. τα αφήνω αυτα για να μεκιταξη εμαινα και τον άντρα μου Στο εκγωνόμου Θ. αφήνω στο Καρίδω ελίες. Στο ... χιλι ΚωΠΑΪΔΟΣ κά Στο Βαρικό 3 Στρεματα, το Σπήτη Στη ..., το έχει Γραψη Στο ονομάτης ή Α. αλά τα Λεπτά τα έδωσα εγώ η Μάνας της Α. στη δήποτε βρήσκεται Στο Σπίτη, που μένω στη ... Μετα το θάνατο τον Δυό μας είναι της Ν. πρην το πασχα στη 29/3/2007 Στη Κόρι μου Α. της έδωσα 10 χιλιάδε Ευρώ από την Εθνική, αυτό για να μην έχει άλη απετιση.(ακολουθεί η υπογραφή]Α. Π."..... η διαθέτης Α. Π. κατέλειπε στην διαθήκη τα

ανωτέρω κενά πεδία και συγκεκριμένα το δεύτερο ήμισυ της εμπρόσθιας όψης του πρώτου φύλλου της διαθήκης, ολόκληρη τη δεύτερη σελίδα του πρώτου φύλλου και περίπου το 1/5 της πρώτης σελίδας του δεύτερου φύλλου, προκειμένου σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο να προβεί στη διάθεση και των υπολοίπων ακινήτων της περιουσίας της τα οποία δεν είχε διαθέσει με την ένδικη διαθήκη..... το κύρος της διαθήκης δεν θίγεται από το γεγονός της μεσολάβησης των προαναφερόμενων κενών πεδίων,..... η υπογραφή που τέθηκε από την διαθέτιδα στο δεύτερο φύλλο της διαθήκης και στην εμπρόσθια όψη αυτού, αφού αφέθηκε κενό περίπου το 1/5 της εμπρόσθιας σελίδας [ενώ είχε αφεθεί κενό το ήμισυ περίπου της εμπρόσθιας όψης του πρώτου φύλλου της διαθήκης και ολόκληρη η οπίσθια όψη αυτού] τελεί σε χρονική ενότητα και συνέχεια προς το περιεχόμενο της διαθήκης [τόσο το προαναφερόμενο κείμενο της διαθήκης όσο και η υπογραφή της διαθέτιδος τέθηκαν στις 6-5-1995], περατούσα την κατάρτιση αυτής. Επομένως, η υπογραφή της διαθέτιδος στο προαναφερόμενο σημείο καλύπτει με το κύρος της όλο το περιεχόμενο της διαθήκης που προπαρατέθηκε [το καταρτισθέν από την διαθέτιδα κείμενο μέχρι το σημείο "..."] και σημαίνει το πέρας αυτής.....δεν προέκυψε ο ακριβής χρόνος που ο σύζυγος της διαθέτιδος Α. Π. συνέταξε το παρεμβληθέν ως άνω αναφερόμενο κείμενο, αφού αυτό δεν έχει χρονολογηθεί, προέκυψε ωστόσο, ότι αυτό συντάχθηκε το ενωρίτερο την άνοιξη του έτους 2007 και πάντως μέχρι τις 14.10.2009, ενόψει της σε αυτό υπάρχουσας περικοπής "πρην το πασχα στη 29/3/2007 Στη Κόρι μου Α. της έδωσα 10 χιλιάδες Ευρώ" και της ημερομηνίας θανάτου του Α. Π. που είναι η 15.10.2009. Αποδείχθηκε, εξάλλου, ότι η παρεμβολή του προαναφερόμενου κειμένου έγινε εν αγνοία και χωρίς τη συναίνεση της διαθέτιδος, αφού η τελευταία κατά το χρόνο που έγινε η εν λόγω παρεμβολή [το ενωρίτερο την άνοιξη του 2007] έπασχε από σοβαρή νόσο και συγκεκριμένα από οργανικό ψυχοσύνδρομο, ανοϊκή συνδρομή, συνεπεία των οποίων οι νοητικές της λειτουργίες είχαν σημαντική έκπτωση. Η νόσος εκδηλώθηκε για πρώτη φορά το Μάρτιο του 2003 και έκτοτε έβαινε επιδεινούμενη ενώ η ασθενής [διαθέτης] λάμβανε ισχυρή φαρμακευτική αγωγή [Aricept, memodrin, seroxat, ebixa, risperdal και seroquel], [σχετ. το με αρ. πρωτ. .../3-5-2012 ιατρικό σημείωμα του παθολόγου Ε. Π.] κατά το χρόνο που έλαβε χώρα η παρεμβολή του προαναφερόμενου κειμένου στην ένδικη διαθήκη από το σύζυγο της διαθέτιδος, η τελευταία δεν είχε συνείδηση των πραττομένων και ως εκ τούτου ούτε γνώριζε την παρεμβολή ούτε μπορούσε να συναίνεσει σ' αυτήν.....Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, εφόσον η προαναφερόμενη παρεμβολή έγινε εν αγνοία και χωρίς τη συναίνεση της διαθέτιδος, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στη μείζονα σκέψη της παρούσας, η διαθήκη, κατά το μέρος που γράφτηκε με το χέρι της διαθέτιδος [βλ. σχετικό κείμενο που παρατέθηκε παραπάνω] είναι έγκυρη αφού από το παρεμβληθέν από το σύζυγο της διαθέτιδος ως άνω κείμενο δεν βλάπτεται το λοιπό περιεχόμενο αυτής, το παρεμβληθέν δε αυτό κείμενο λογίζεται ως μη γεγραμμένο.....η διαθέτης Α. Π. κατέλειπε στην διαθήκη τα ανωτέρω κενά πεδία και συγκεκριμένα το δεύτερο ήμισυ της εμπρόσθιας όψης του πρώτου φύλλου της διαθήκης, ολόκληρη τη δεύτερη σελίδα του πρώτου φύλλου και περίπου το 1/5 της πρώτης σελίδας του δεύτερου φύλλου, προκειμένου σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο να προβεί στη διάθεση και των υπολοίπων ακινήτων της περιουσίας της τα οποία δεν είχε διαθέσει με την ένδικη διαθήκη..... η υπογραφή που τέθηκε από την διαθέτιδα στο δεύτερο φύλλο της διαθήκης και στην εμπρόσθια όψη αυτού, αφού αφέθηκε κενό περίπου το 1/5 της εμπρόσθιας σελίδας [ενώ είχε αφεθεί κενό το ήμισυ περίπου της εμπρόσθιας όψης του πρώτου φύλλου της διαθήκης και ολόκληρη η οπίσθια όψη αυτού] τελεί σε

χρονική ενότητα και συνέχεια προς το περιεχόμενο της διαθήκης [τόσο το προαναφερόμενο κείμενο της διαθήκης όσο και η υπογραφή της διαθήκης τέθηκαν στις 6-5-1995], περατούσα την κατάρτιση αυτής.....η υπογραφή της διαθήκης στο προαναφερόμενο σημείο καλύπτει με το κύρος της όλο το περιεχόμενο της διαθήκης που προπαρατέθηκε [το καταρτισθέν από την διαθήκη κείμενο μέχρι το σημείο "..."] και σημαίνει το πέρας αυτής.". Με τις παραδοχές αυτές το Εφετείο, ακολούθως, δέχθηκε ως βάσιμη την έφεση των αναιρεσιβλήτων κατά της απόφασης του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου, που, κρίνοντας αντιθέτως, είχε απορρίψει την από 7-2-2013 αγωγή της πρώτης των αναιρεσιβλήτων και είχε δεχθεί την από 12-10-2012 αγωγή της αναιρεσείουσας κατ' αμφοτέρων των αναιρεσιβλήτων και αφού εξαφάνισε την εκκαλουμένη πρωτόδικη απόφαση απέρριψε κατ' ουσίαν την ανωτέρω αγωγή της αναιρεσείουσας και δέχθηκε κατ' ουσίαν την ως άνω αγωγή της πρώτης αναιρεσιβλήτης. Κρίνοντας έτσι το Εφετείο, ορθά ερμήνευσε και εφάρμοσε τη διάταξη του άρθρου 1721 παρ.1 ΑΚ, την οποίαν δεν παραβίασε ευθέως, οι δε δεύτερος κύριος και πρώτος πρόσθετος λόγοι της αιτήσεως, από τον αρ. 1α του άρθρου 559 ΚΠολΔ, με τον οποίο υποστηρίζονται τα αντίθετα, είναι αβάσιμοι. Περαιτέρω, το Εφετείο, δεν στέρησε την απόφασή του νόμιμης βάσης, αλλά με σαφείς, πλήρεις και χωρίς αντιφάσεις αιτιολογίες, που επιτρέπουν τον αναιρετικό έλεγχο, κατέληξε στο παραπάνω αποδεικτικό πόρισμά του, ότι η προαναφερόμενη παρεμβληθείσα προσθήκη έγινε εν αγνοία και χωρίς τη συναίνεση της ανωτέρω διαθέτιδος από τον σύζυγό της, δεδομένου ότι, κατά τις παραδοχές του Εφετείου, κατά το χρόνο που έλαβε χώρα η παρεμβολή του προαναφερόμενου κειμένου στην ένδικη διαθήκη από το σύζυγο της διαθέτιδος, η τελευταία δεν είχε συνείδηση των πραττομένων και ως εκ τούτου ούτε γνώριζε την παρεμβολή ούτε μπορούσε να συναινέσει σ' αυτήν, με συνέπεια κατά το μέρος που η διαθήκη γράφτηκε με το χέρι της διαθέτιδος να είναι έγκυρη, και ότι από το παρεμβληθέν από το σύζυγο της διαθέτιδος ως άνω κείμενο δεν βλάπτεται το λοιπό περιεχόμενο αυτής, ενώ το παρεμβληθέν αυτό κείμενο λογίζεται ως μη γεγραμμένο.

Συνεπώς, ο από το άρθρο 559 αρ.19 ΚΠολΔ πρώτος κύριος λόγος της αίτησης, με τον οποίο η αναιρεσείουσα υποστηρίζει τα αντίθετα, είναι αβάσιμος, ενώ ο ίδιος ως άνω λόγος ανάρσεως είναι απαράδεκτος, κατά τις λοιπές αιτιάσεις του, καθόσον αυτές ανάγονται στην εκτίμηση των πραγματικών γεγονότων και στην αξιολόγηση των αποδείξεων, και επίσης σε επιχειρήματα και κρίσεις του Δικαστηρίου, που σχετίζονται με την εκτίμηση απλώς των αποδείξεων και δεν ελέγχονται από τον Άρειο Πάγο (άρθρο 561 παρ.1 ΚΠολΔ).

Κατά την διάταξη του άρθρου 559 αριθ. 8 ΚΠολΔ, ανάρση επιτρέπεται και αν το δικαστήριο παρά το νόμο έλαβε υπόψη πράγματα που δεν προτάθηκαν ή δεν έλαβε υπόψη πράγματα που προτάθηκαν και έχουν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης. "Πράγματα", κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, νοούνται οι αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί που συνθέτουν την ιστορική βάση και, άρα, στηρίζουν το αίτημα αγωγής, ανταγωγής, ενστάσεως ή αντενστάσεως καθώς και οι κύριοι και πρόσθετοι λόγοι εφέσεως που αφορούν σε αυτοτελείς πραγματικούς ισχυρισμούς. Αντιθέτως, δεν αποτελούν "πράγματα" η αιτιολογημένη άρνηση της αγωγής, ενστάσεως ή αντενστάσεως, ούτε οι νομικοί ισχυρισμοί και η εν γένει νομική επιχειρηματολογία του διαδίκου, ούτε τα πραγματικά επιχειρήματα, ήτοι οι πραγματικοί ισχυρισμοί προς ενδυνάμωση ή αποδυνάμωση των απόψεων κάποιου διαδίκου, έστω και αν προτείνονται ως λόγοι εφέσεως, ούτε τα αποδεικτικά μέσα (ΑΠ 1627/2011), ούτε τα επιχειρήματα ή

συμπεράσματα του δικαστηρίου, που συνάγονται από την εκτίμηση των αποδείξεων (ΑΠ 994/2004). Ο ίδιος λόγος αναίρεσης απορρίπτεται, ως αβάσιμος, αν το δικαστήριο έλαβε μεν υπόψη του τον κρίσιμο ισχυρισμό του αναιρεσείουτος, όμως τον απέρριψε, ρητώς ή και σιωπηρώς (ΑΠ 839/2010), για οποιαδήποτε τυπική ή ουσιαστική αιτία (ΟΛΑΠ 12/1991, 1668/2005). Στην προκείμενη περίπτωση, με το τρίτο κύριο λόγο της αιτήσεως από τον αρ. 8 του άρθρου 559 ΚΠολΔ, η αναιρεσείουσα προβάλλει την αιτίαση ότι το Εφετείο δεν έλαβε υπόψη του προταθέντα ισχυρισμό της, ότι η ανωτέρω προσθήκη στην διαθήκη της διαθέτιδος, που έγινε από τον σύζυγό της, εγένετο σε γνώση της (διαθέτιδος), όπως τούτο προκύπτει από το γεγονός ότι μετά την λήξη του κειμένου που με το χέρι της έγραψε η διαθέτις αναφέρεται η φράση "...για να με κιτάξει εμείνα και τον άντρα μου..". Όμως από τις προαναφερόμενες παραδοχές του, ότι κατά το χρόνο που έλαβε χώρα η παρεμβολή του προαναφερόμενου κειμένου στην ένδικη διαθήκη από το σύζυγο της διαθέτιδος, ήτοι το ενωρίτερο την άνοιξη του έτους 2007 και πάντως μέχρι τις 14.10.2009, η τελευταία δεν είχε συνείδηση τωνπραττομένων και ως εκ τούτου ούτε γνώριζε την παρεμβολή ούτε μπορούσε να συναινέσει σ' αυτήν, προκύπτει ότι το Εφετείο έλαβε υπόψη του τον ισχυρισμό αυτό της αναιρεσείουσας και τον απέρριψε, ως αβάσιμο.

Συνεπώς, ο λόγος αυτός αναίρεσεως είναι αβάσιμος.

Με τον λόγο αναίρεσεως από τον αρ. 1β του άρθρου 559 ΚΠολΔ, ελέγχεται και η παράβαση των διδαγμάτων της κοινής πείρας, εφόσον όμως αυτά αφορούν την ερμηνεία κανόνων δικαίου ή την υπαγωγή σ' αυτούς των πραγματικών περιστατικών, ενώ αντίθετα είναι ανέλεγκτη αναιρετικά η παράβαση των διδαγμάτων αυτών κατά την ερμηνεία των δικαιοπραξιών ή την εκτίμηση των αποδείξεων και την συναγωγή δικαστικών τεκμηρίων (ΑΠ 1180/2017). Νοούνται δε, ως διδάγματα της κοινής πείρας, γενικές αρχές, που επαγωγικά συνάγονται από την καθημερινή παρατήρηση της εμπειρικής πραγματικότητας, τη συμμετοχή στις συναλλαγές και από τις γενικές τεχνικές ή επιστημονικές γνώσεις, αποτελώντας πλέον κοινό κτήμα (ΑΠ 2032/2009). Στην προκειμένη περίπτωση με τον δεύτερο πρόσθετο λόγο της αιτήσεως από το άρθρο 559 αρ. 1β ΚΠολΔ, προβάλλεται η αιτίαση, κατ' εκτίμηση, ότι το Εφετείο παραβίασε τα διδάγματα της κοινής πείρας με το να δεχθεί, ότι το κύρος της επίδικης διαθήκης δεν θίγεται από την θέση από την διαθέτιδα της υπογραφής της σε άλλο φύλλο, διάφορο από εκείνο που είχε διατυπώσει την βούλησή της και όχι στο τελευταίο τούτο. Ο λόγος αυτός μη συναπτόμενος με την ερμηνεία κανόνων δικαίου, αλλά με την εκτίμηση των αποδείξεων, είναι αβάσιμος ενόψει των ως άνω παραδοχών του Εφετείου, ότι "η υπογραφή που τέθηκε από την διαθέτιδα στο δεύτερο φύλλο της διαθήκης και στην εμπρόσθια όψη αυτού, αφού αφέθηκε κενό περίπου το 1/5 της εμπρόσθιας σελίδας, ενώ είχε αφεθεί κενό το ήμισυ περίπου της εμπρόσθιας όψης του πρώτου φύλλου της διαθήκης και ολόκληρη η οπίσθια όψη αυτού, τελεί σε χρονική ενότητα και συνέχεια προς το περιεχόμενο της διαθήκης" και συνεπώς εξ αυτού δεν πάσχει ακυρότητα η επίδικη διαθήκη.

Τέλος, αφού δε δεν υπάρχει άλλος λόγος αναίρεσης κύριος και πρόσθετος, πρέπει η αίτηση να απορριφθεί, να διαταχθεί η εισαγωγή του παραβόλου, που κατέβαλε η αναιρεσείουσα, στο Δημόσιο Ταμείο (άρθρο 495 παρ.4 ΚΠολΔ, όπως η παρ. 4 προσετέθη με το άρθρο 12 παρ.2 του ν. 4055/2012) και να καταδικασθεί η τελευταία (αναιρεσείουσα) στα δικαστικά έξοδα των αναιρεσιβλήτων, λόγω της ήττας της (άρθρα 176, 183 ΚΠολΔ).-

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Απορρίπτει την από 18-7-2016 αίτηση αναιρέσεως και τους από 20-3-2017 πρόσθετους λόγους αυτής, της Ε. Π. του Α., για αναίρεση της υπ' αριθμ. 1265/2016 αποφάσεως του Εφετείου Αθηνών.- Διατάσσει την εισαγωγή του παραβόλου στο Δημόσιο Ταμείο.-

Καταδικάζει την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα της αναιρεσιβλήτου, τα οποία ορίζει στο ποσό των δύο χιλιάδων επτακοσίων (2.700) ευρώ.

ΚΡΙΘΗΚΕ, αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 15 Σεπτεμβρίου 2017.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗΚΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του, στην Αθήνα, στις 22 Φεβρουαρίου 2018.

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΣ και νυν Πρόεδρος του Αρείου Πάγου Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ